

**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2011

BULGARIAN

HIGHER LEVEL

**Wednesday, 8 June
Afternoon, 2.00 p.m. – 5.00 p.m.**

Български език

Прочетете внимателно текста и отговорете на въпросите. Изпълнете всички задачи от трите части. В сички отговори трябва да бъдат написани на български език.

Без интереса към чуждото културата е невъзможна

От известно време медиите разпространяват остарели теории за „борбата на културите“. Мисля, че сама по себе си тезата на тези теории не е интересна, тъй като тя може да бъде оборена дори от човек с много повърхностни познания по история. Интересно обаче е защо тя отново и отново бива разпространявана публично. Това означава, че ние трябва да се запитаме защо определени групи на интереси, а също и много хора на водещи позиции, я инструментализират, защо използват тези лозунги, чии интереси обслужва това. Всъщност понятието „борбата на културите“ е един реторичен инструмент, с чиято помощ във времената на глобализация се установяват властови позиции с агресивни средства. Всяко такова разширяване на властта се нуждае разбира се от съответна културна реторика по културните арени. За мен е шокиращо да видя колко много хора възприемат тази реторика, без да се вглеждат по-точно, без да задават въпроси, без да се информират за другите, за чуждите.

В книгата си Отказ от борба, която написах заедно с индийския поет Ранджит Хоскоте, ние говорим за това, че Западът е оформен не само от своята еврейско-християнска традиция, но и от други източни влияния. Но най-напред посочваме, че удивително малко хора знаят, че тази фраза, „еврейско-християнската традиция“ е много, много нова. Тя е възникнала едва след Втората световна война. Преди това е властвало точно противоположното мнение. Никой дори не си е помислял да говори за приликите между евреи и християни, в продължение на векове на преден план са били изтъквани предимно различията между тях. И именно за това става дума.

Трябва ли да се разглеждат отделните културни сфери от гледната точка на различното или на общото? Разбира се, винаги се откриват различия, на чиято основа след това могат да се оправдаят агресии, заблуди и войни. Ако обаче се видят сходствата, то могат да се открият безброй много исторически примери за това, че нещото, което ние обозначаваме като Запад, е било повлияно от така наречения Изток по един всеобхватен, отиващ много дълбоко, начин – в продължение на столетия от всевъзможни традиции и творчески развития, идещи от ислямския свят. А освен това има цели исторически глави, разказващи за неща, които хората иначе чуват много рядко – а това пък обяснява защо се появяват дори гневни реакции, когато например ние казваме, че някои аспекти на западния рационализъм и просвещение са повлияни най-решително от ислямски мислители, като например великия Авероес, тоест Ибн Рушд. Развитие на човечеството е определяно от взаимни влияния и преливания на култури, които изобщо не съответстват на обичайното мислене в противоположности.

Нашата теза е, че културите не се борят, а се преливат една в друга. Старата Андалузия често се посочва като пример, когато става дума за мирно съвместно съществуване на различни култури и религии. Но този пример служи често и като контрааргумент, защото съвместният живот не е бил чак толкова мирен също и там.

Въпросът всъщност е не дали културите се борят, а дали изобщо могат да се борят едни с други. Така както ние виждаме нещата, културите – ако заслужават това име – се отличават именно по това, че притежават една определена откритост, че в търсенето на форма и израз, съответстващи на преживяванията на съответните хора, те отново и отново гледат към чуждото, използват го, че от една страна те се отразяват в него, а от друга се учат и по този начин се развиват. В момента, в който се каже, че ние нямаме нужда да възприемаме каквото и да било от чуждото, че ние не се интересуваме от чуждото, то вече нямаме култура. Тогава имаме догма, фанатизъм или ограниченост. Това е напълно типично за най-тежките случаи в човешката история. Тези наочници и преди всичко тази абсолютно фатална, разрушителна, смъртоносна идеология, че всичко, което е ценно, произхожда от някакви по същество собствени традиции и следователно няма никаква нужда да се гледа отвъд ръба на чинията.

А що се отнася до конфликтите, когато се погледне по-внимателно, зад тях почти винаги се откриват тежки социални причини. Една сложна и комплексна картина на един конфликт в Африка, за който се говори толкова много и противоречиво, размириците в Дарфур, ни разкрива реалната причина за размириците - и че изобщо не става въпрос за някакъв конфликт между араби и чернокожи, между мюсюлмани и християни, а за борба за земя, пред лицето на едно ужасно опустошение. Сахара се разпростира все повече на юг. Народите, които живеят на север, трябва да се преместят на юг. Така се стига до конфликти на живот и смърт. Става въпрос за извори, за земя – а това, разбира се, са много жестоки конфликти. И никой няма полза от това да им се поставят някакви опростяващи етикети.
(750 думи)

Илия Траянов, „Либерален преглед”, 16 май 2009, адаптация

Въпроси

(100 точки)

Първа част

(30 /100)

1. Какво е значението на думите в текста?

а) реторика	1 точка
б) лозунг	1 точка
в) традиция	1 точка
г) размирици	1 точка
д) догма	1 точка

2. Защо определени групи и „много хора на водещи позиции” имат интерес да инструментализират теории за „борбата между културите”? **5 точки**
3. „Трябва ли да се разглеждат отделните културни сфери от гледната точка на различното или на общото?” Какво е мнението на автора? **5 точки**
4. Какво според автора е определяло развитието на човечеството? **5 точки**
5. Според автора, кои са причините за конфликтите между народите? **5 точки**
6. „В момента, в който се каже, че ние нямаме нужда да възприемаме каквото и да било от чуждото, че ние не се интересуваме от чуждото, то вече нямаме култура.” На какво се основава това заключение на автора? **5 точки**

Втор а част

(30/100)

„Това е напълно типично за най-тежките случаи в човешката история. Тези наочници и преди всичко тази абсолютно фатална, разрушителна смъртоносна идеология, че всичко, което е ценно, произхожда от някакви по същество собствени традиции и следователно няма никаква нужда да се гледа отвъд ръба на чинията.”

Съгласни ли сте с автора, че липсата на интерес към другите представлява опасност за човечеството?
(около 100 думи)

30 точки

Трета част

(40/100)

Напишете съчинение (минимум 300 думи) **на една** от следните теми:

1. Другият - това съм аз

или

2. „Повечето хора са толкова щастливи, колкото са решили да бъдат.”
Абрахам Линколн (16ти президент на САЩ: 1809 – 1865)

40 точки